

Pasniedzējai dr. Ingai Smirnovai

2020.gada 29.maijā

Gastroenteroloģija

Atbildes uz testa jautājumiem

Biežākās aknu slimības¹

- * Ar alkohola lietošanu saistītās aknu saslimšanas
- * Nealkoholiskā taukaino aknu slimība
- * Hepatīti
- * Hemohromatoze
- * Primāra žults ciroze

Aknu taukainā hepatoze^{2 3}

Klīnika:

- * Sievietes (65-80%)
- * Vidējais vecums - 50 gadu
- * Nav raksturīga izteikta simptomātika:
 - * Pirmais posms - *steatoze* - asimptomātiski
 - * Visizplatītākais simptoms - *astēnija* - vājums, nespēks, kam raksturīga paaugstināta jutība un ātrs nogurums.
 - * Reti, bet atzīmē smaguma sajūtu un smeldzoša rakstura sāpes vēdera augšējā labajā kvadrantā
 - * 50-75% slimnieku konstatē aknu palielināšanos
- * Liesas izmēru palielināšanās, ja veidojas aknu ciroze
- * Cirozes stadijā - dispeptiskas sūdzības, ādas nieze, dzelte, "aknu zīmes"

Diētas rekomendācijas:

- * Oglhidrāti 40–50% no kopējā enerģijas daudzuma
- * Palielināt salikto ogļhidrātu daudzumu uzturā:
 - * Zaļās lapas – spināti, rukola, kāposts, salāti
 - * Sarkanajos dārzeņos – bietes, paprika, burkāns, gurķi, sēnes
 - * Pākšaugi (zirņi, pupas, lēcas, turku zirņi)

¹ Liver disease - NHS. (n.d.). Retrieved May 29, 2020, from <https://www.nhs.uk/conditions/liver-disease/>

² Taukainā hepatoze. (n.d.). Retrieved May 29, 2020, from <https://www.doctus.lv/2009/11/taukaina-hepatoze>

³ Kargulewicz, A., Stankowiak-Kulpa, H., & Grzymistański, M. (2014). Dietary recommendations for patients with nonalcoholic fatty liver disease. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4027841/>

- ✱ Samazināt fruktozes uzņemšanu
- ✱ Taukvielas < 30% no dienas kaloriju daudzuma
- ✱ Palielināt mono- un polinepiesātināto taukskābju daudzumu uzturā (Omega 6 un Omega 3 taukskābe, olīveļļa, rapšu eļļa, zemesriekstu eļļa)
- ✱ Olbaltumvielas 15–20% no kopīgās enerģijas

Aknu ciroze^{4 5}

Diēta:

- ✱ Pazemināts sāls daudzums uzturā
- ✱ Pietiekams olbaltumu daudzums uzturā, lai novērstu muskuļu masas samazinājumu
- ✱ Pazemināta olbaltumvielu daudzuma diēta *netiek rekomendēta!*
- ✱ Ēdienkarte, kas uztur / tuvina optimālam ķermeņa svaram (bet ne uz olbaltumvielu kaloriju daudzuma rēķina!)
- ✱ Izvairšanās no fruktozes un cukurotiem dzērieniem
- ✱ Mazas porcijas.

Biežākās komplikācijas:

- ✱ Portālā hipertensija
- ✱ Gastrointestinālā asiņošana
- ✱ Ascīts
- ✱ Hepatorenālais sindroms
- ✱ Pulmonārā hipertensija
- ✱ Hepatopulmonārais sindroms.

Žultsakmeņu slimība^{6 7}

Žultsakmeņu slimība jeb holelitiāze: viena vai vairāku žultsakmeņu klātbūtne žultspūslī.

Diēta:

- ✱ Augļi, dārzeņi 5 x dienā
- ✱ Cieti saturoši un pilngraudu produkti
- ✱ Piena produkti vai to aizstājēji ar pazeminātu tauku un cukura daudzumu

⁴ McClain, C. (2016, August). Nutrition in Patients With Cirrhosis. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5114497/>

⁵ Civan, J., By, & Professional.Manuals.TopicPage.LastRevisionDate | Content last modified Dec 2019. (n.d.). Cirrhosis - Hepatic and Biliary Disorders. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.merckmanuals.com/professional/hepatic-and-biliary-disorders/fibrosis-and-cirrhosis/cirrhosis?query=cirrhosis+complications>

⁶ Lindenmeyer, C., By, & Professional.Manuals.TopicPage.LastRevisionDate | Content last modified Mar 2020. (n.d.). Cholelithiasis - Hepatic and Biliary Disorders. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.merckmanuals.com/professional/hepatic-and-biliary-disorders/gallbladder-and-bile-duct-disorders/cholelithiasis?query=cholelithiasis>

⁷ NHS "Dietary advice for people with gallstone or cholecystitis" - <https://www.lnds.nhs.uk/Library/DietaryadviceforGallstonesorCholecystitisSept17LND100.pdf>

- * Pupas, olas gaļa un zivis vismaz 2 x nedēļā
- * Sāls, cukurs, taukvielas - nelielās devās, reti
- * Šķidrums 6-8 glāzes dienā.

Komplikācijas:

- * Holecistīts
- * Žults ceļu aizsprostojums
- * Holangīts - žultsvadu iekaisums
- * Žultsakmeņu pankreatīts

Aknu bioķīmiskie rādītāji (norma)⁸

ALT: 7–56 U/ L

AST: 0 - 35U/L

GGT: 9 - 85 U/L

Bilirubīns: 2 - 21µmol/L

VAI DRĪKST lietot grūtniecības un laktācijas periodā^{9 10 11?}

Medikaments	Lietošana grūtniecības laikā	Lietošana laktācijas laikā
Diklofenaks	C (nerekomendē)	Nerekomendē. Izdalās mātes pienā. Ietekme uz bērnu - nezināma.
Meloksikāms	C (nerekomendē)	Izvērtējami riski pret ieguvumiem. Izdalīšanās mātes pienā - nezināma. Izdalīšanās dzīvnieku pienā - pierādīta.
Ketoprofēns	C (nerekomendē)	Nerekomendē. Izdalīšanās mātes pienā - nezināma. Izdalīšanās dzīvnieku pienā - pierādīta.
Naproksēns	C (nerekomendē)	Rekomendē izvairīties. Izdalās mātes pienā. Ietekme uz bērnu - nezināma.
Acetilsalicilskābe	B2 (pieejamie pētījumi nepierāda kaitīgumu), var lietot	Nerekomendē. Izdalīšanās mātes pienā - nezināma. Izdalīšanās dzīvnieku pienā - nav datu.

⁸ Gowda, S., Desai, P., Hull, V., Math, A., Vernekar, S., & Kulkarni, S. (2009, November 22). A review on laboratory liver function tests. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2984286/>

⁹ Drugs.com | Prescription Drug Information, Interactions ... (n.d.). Retrieved May 29, 2020, from <https://www.drugs.com/>

¹⁰ Metamizole - Art 31 - Assessment Report. (n.d.). Retrieved May 29, 2020, from https://www.ema.europa.eu/en/documents/referral/metamizole-article-31-referral-chmp-assessment-report_en.pdf

¹¹ Arcoxia 30 mg Film-coated Tablets. (n.d.). Retrieved May 29, 2020, from <https://www.medicines.org.uk/emc/product/3302/smpc>

Medikaments	Lietošana grūtniecības laikā	Lietošana laktācijas laikā
Indometacīns	C (nerekomendē)	Mātes pienā izdalās nelielā daudzumā un ir pieļaujama arī medikamenta lietošana jaundzimušajam, tāpēc lietošana tiek uzskatīta par pieļaujamu, lai arī atsevišķi ražotāji to nerekomendē.
Metamizols	Nav datu - skatīt zemsvītras piezīmi [10]	Nav datu - skatīt zemsvītras piezīmi [10]
Eterikoksibs	Kontrindicēts - skatīt zemsvītras piezīmi [11]	Kontrindicēts - skatīt zemsvītras piezīmi [11]

Nesteroīdo pretiekaisuma līdzekļu blakusparādības un komplikācijas¹²

Blakusparādības:

- * *Kardiovaskulārā sistēma* - asinsspiediena paaugstināšanās
- * *Gastrointestinālā sistēma* - dispepsija (ja īslaicīga lietošana), peptiskās čūlas (ja ilglaicīga lietošana)
- * *Aknas toksicitāte* - reti, aknu darbības monitorings veicams, ja medikamenti tiek lietoti ilgstoši lielās devās
- * *Nieru toksicitāte* - iepriekšēju nieru saslimšanu gadījumā var rasties pat īslaicīgas lietošanas laikā
- * *Trokšņi ausī* - lietojot aspirīnu lielās devās; atrisinās devu samazinot

Komplikācijas:

- * Hipertensija
- * Kardiovaskulārās saslimšanas
- * Čūlas
- * Asiņošana
- * Mijiedarbība ar citiem medikamentiem
- * Šķidrums aizture
- * Nieru saslimšanas
- * Aspirīna alerģija
- * Ja tiek lietoti grūtniecības un zīdīšanas laikā, palielinās jaundzimušā riski.

¹² Patient education: Nonsteroidal antiinflammatory drugs (NSAIDs) (Beyond the Basics) - <https://www.uptodate.com/contents/nonsteroidal-antiinflammatory-drugs-nsaids-beyond-the-basics>

Medikamenti, to grupas gastrītu, čūlas slimību ārstēšanā¹³

- * *Antibiotikas pret H. pylori* - clarithromycin (Biaxin) and amoxicillin (Amoxil, Augmentin, others) or metronidazole (Flagyl)
- * *Protonsūkņu inhibitori* - omeprazole (Prilosec), lansoprazole (Prevacid), rabeprazole (Aciphex), esomeprazole (Nexium), dexlansoprazole (Dexilant) and pantoprazole (Protonix)
- * *Histamīna (H-2) blokeri* - famotidine (Pepcid), cimetidine (Tagamet HB) and nizatidine (Axid AR)
- * *Antacīdi* - bismuta preparāti; viegliem gremošanas traucējumiem Rennie vai Tams

Protona sūkņu inhibitoru lietošana grūtniecības laikā^{14 15}

B3 (nerekomendē) - novērota netieša negatīva ietekme uz augi, dzīvnieku pētījumos pierādīts kaitējums, kura nozīmība cilvēkiem nav skaidra.

Gastroezofgeālā refluksa biežākie simptomi¹⁶

- * Grēmas un atraugas
- * Sāpes krūtīs
- * Disfāģija - rīšanas traucējumi
- * Hronisks klepus, astma, hronisks laringīts un citi elpceļu simptomi var būt saistīti ar GEAS
- * Dispepsija

Laktozes nepanesības formas¹⁷

- * Iedzimta (ģenētiski noteikta)
- * Pārejoša (īslaicīga forma)
- * Sekundārā (pārejošā forma)

Almagel lietošana grūtniecības laikā¹⁸

Antiacīds - B kategorija - kopumā tiek uzskatīta par drošu lietošanā grūtniecības laikā.

¹³ Gastritis. (2020, April 03). Retrieved May 29, 2020, from <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/gastritis/diagnosis-treatment/drc-20355813>

¹⁴ Lansoprazole Use During Pregnancy. (n.d.). Retrieved May 29, 2020, from <https://www.drugs.com/pregnancy/lansoprazole.html>

¹⁵ Australian Government Department of Health. (2011, May 03). Australian categorisation system for prescribing medicines in pregnancy. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.tga.gov.au/australian-categorisation-system-prescribing-medicines-pregnancy>

¹⁶ Gastroezofageālā atvīlna slimība – mūsdienu epidēmija Kā to pārvaldīt? (n.d.). Retrieved May 29, 2020, from <https://www.doctus.lv/2013/12/gastroezofageala-atvilna-slimiba-musdienu-epidemija-ka-to-parvaldit>

¹⁷ I.Smirnova "Laktozes nepanesība (intolerance)" 2019, arsts.lv

¹⁸ Black, R., & Hill, D. (2003, June 15). Over-the-Counter Medications in Pregnancy. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.aafp.org/afp/2003/0615/p2517.html>